

TITULUS IV.

De Clericis non residentibus in Ecclesia vel Præbenda.

1. **Q**uamvis residentia localis Pastorum Gregis Christi nativo jure videatur annexa eorum officio; status nihilominus Ecclesiæ in sui fundatione eandem non tulit.

Prima pars ex idea Pastoralis Officii tam clare eruitur, ut plures, iique gravissimi Theologi ac Canonistæ censeant, Residentiam localem Beneficiorum esse juris naturalis ac divini positivi. Et certe si is, cui Paterfamilias pascendorum gregum curam sub annuo salario commississet, greges desereret, atque per substitutum ad pascua educeret; si ille, cui Princeps Castrorum suorum gubernium demandaret, per alium absens hanc provinciam obiret; uterque contra voluntatem Domini agere, præscindendo etiam ab omni lege positiva, ex ipso rationis lumine censeretur: ita non immerito de Pastoribus Gregum Christi, atque de Belliducibus Ecclesiæ Militantis non residentibus discurrendum est; eo vel maxime, quod ad hanc residentiam Evangelicis allegoriis, ab officio Pastorum temporalium sumptis, gravissime exhortentur. Joann. 10. &c.

Quod vero Ecclesia hanc residentiam localem in sui fundatione non tulit, ex Officio suorum Fundatorum, seu Apostolorum clarescit, utpote quibus Marci 16. dicitur: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creature.*

2. Apostoli nihilominus quamdam residentiam speciem Pastorum Ecclesiæ præfigurarunt.

Cum enim singuli non possent ubique prædicare Evangelium, & actualiter operi Apostolico incumbere, sed tantum in ea orbis parte, in qua præsentem erant, initio quidem ex communi mutuoque consensu, non tamen sine interna Spi-

ritus S. inspiratione, quia pauci erant; ut tamquam testes *oculari vitæ* & doctrinæ Christi, ejusque resurrectionis Evangelium per universum orbem disseminarent, admodum latas & diffusas orbis partes, seu, ut hodie loquimur, Dioceses, singuli sortiti sunt: adeo ut etiam integra ac latissima Regna pro sua quisque Diocesi haberet, in qua *actu* quisque operaretur.

3. Idem Apostoli in Ecclesiis à se fundatis Episcopos creabant tum eos, qui Diocesium præerant determinatis, tum eos, qui suo fungerentur officio iis in locis atque amplissimis Diocesium, quo ipsi pertingere non poterant, idque cum potestate alios constituendi, ordinandique Pastores.

Prima pars à Recentioribus Protestantibus negata, gravissima controversia evicta est lib. 1. tit. 33. à N. 24. Ex testimoniis Scripturæ ad rem præsentem adducimus locum Apocalypsis c. 2. ubi est mandato Christi epistolæ scribuntur ad VII. Ecclesiarum Angelos, id est, Episcopos. Item Actuum 20. ubi Paulus convocatis Ephesum senioribus, seu Episcopis ait: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

Secunda vero cum prima patet exemplum Apostoli Pauli, qui Titum reliquit Crætae, ut ea, quæ desunt, corrigat, & constituat per civitates Presbyteros ad Titum 1. cujus opera prius confirmaverat alias jam Ecclesias, Dalmaticam nimirum, & Corinthiacam. Ut proinde dubitari nequeat tempore Apostolorum fuisse Episcopos, qui, non secus ac Apostoli, indiscriminatum per orbem, & varias Regiones discurrentes, semina Evangelii mitterent; alios vero particularibus par-

tibus

Lib. III. Titulus IV. De Clericis non residentibus

tibus orbis, seu particularibus Ecclesiis adstrictos, & destinatos, quod tamen nullum inter illos essentiale discrimen constituebat.

4. Post mortem Apostolorum Episcopi Diocesium determinatus assignati, in iisque residere arctius adstricti sunt.

Hanc disciplinam ipsa necessitas, qua confusio, ac perturbationi, ex priorè indiviso regimine non raro orire solitæ, obviandum erat, induxit. Unde S. Ignatius Martyr Apostolorum discipulus in genuina ad Ephesios ep. sic habet: *Etenim Jesus Christus inseparabilis nostra vita Patris est sententia, ut & Episcopi per terræ terminos definiti ex Jesu-Christi sint sententia.* Et S. Cyprianus Sæculo III. *Singulis Pastoribus portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet.* Alii Patres videantur in dissertatione mox cit. Hæcque disciplina confusio tollendæ adeo necessaria visa fuit, ut eam Ecclesia in hodiernam usque diem conservaverit, variisque canonibus frequenter stabilierit, interdixitque severe Episcopis, in aliena Diocesi quidquam ordinare aut agere sine licentia Episcopi Diocesis illius.

5. Nec tantum eo sine singulis Episcopis singula Dioceses assignatæ fuere, ne vaga & confusa redderetur Jurisdictio; sed eo vel maxime, ut adherentes certæ portioni gregis, eidem accuratius juxta præceptum Pauli attenderent; vel ut Joannis 10. dicitur, proprias oves nominatim vocarent, easque educerent, atque ante eas vaderent.

Hanc œconomiam non esse à primorum Sæculorum Conciliis, Patribusque sancitam, sed ut longe sanctissimam, antiquissimam, & indubitissimam solummodo inculcatam ait Thomass. p. 2. lib. 3. c. 30. N. 1. quin ex officio Pastoris, mandatoque Christi promanentem agnoscunt gravissimi Theologi, & Canonistæ. Id quod eorum Canones, sententiæque aperte videntur proderè. Et quidem Con-

cilium Nicænum can. 16. ait: *Quicumque temere aut periculose, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoscetes Ecclesiasticam regulam, discedant ab Ecclesia Presbyteri ac Diaconi, vel quicumque sub regula profus existant; sed nequaquam in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas Parochias revertantur.* Transmigrationem Cleri de una Parochia in aliam Ecclesiastica regula prohibita dicit Concilium; Residentiam eorum, & maxime Episcoporum in ovili sibi assignato, altiori lege fundatam supponit. Quam etiam supponit Synodus Sardicensis Nicænae appendix, dum canone 8. vetat: *Ne Episcopi ad comitatum (Imperatoris) accedant sine justa causa, quam determinat canone 9. & 10.* Et diu ante Concilium Nicænum Synodus Illiberitana canone 14. *Si ergo, inquit, hæc circa Laicos constituta sunt, multo magis Episcopum nec licet, nec decet, si nulla sit tam gravis necessitas, que detineat, ut amplius à supra scripto tempore absens sit ab Ecclesia.* De tempore absentia canonem ponit Synodus. Obligationem residendi in Episcopo supponit. Concinat ad finem Sæculi IV. Concilium Carthaginense V. canone 5. placitum edens: *Ut nemini sit facultas, relicta principali Cathedra, ad aliquam Ecclesiam in Diocesi constitutam se conferre, vel in re propria, diutius quam oportet, constitutum curam vel frequentiam propria Cathedra negligere: locum residendi designans, de residendi debito, tamquam altiori jure sacro, nihil destituit. Hinc S. Cyprianus lib. 4. ep. 6. ait: Quoniam sic rebus argentibus detinemur, ut longe isthinc excurrere, & diu à plebe, cui de divina indulgentia presumus, abesse non detur facultas, has interim pro me ad vos vicarias literas misi.* Et S. Athanasius Apol. ad Constant. Imper. inquit, *hujusmodi scripsi, imo nec fas est Ecclesiam relinquere,*

quere; aut tui pietati molestiam esse, maxime cum etiam absentibus nobis in Ecclesiasticis postulationibus annuus. S. item Ambrosius: *Festinavi reverti, posteaquam illum, quem jure declinandum putaveram, Mediolano abivisse cognoveram. Non enim ego Mediolanensem Ecclesiam dereliqueram, Domini mihi iudicio commissam, sed ejus vitam presertiam, qui se sacrilegio immiscuisset.* Et Sæculo V. S. Augustinus ep. 138. *Illud novorit dilectio vestra, numquam me absentem fuisse licentiosa libertate, sed necessaria servitute: quæ sæpe SS. Fratres meos & Collegas etiam labores marinos & transmariinos compulit sustinere.* Et ep. 227. *Populus Hipponensis, cui me Dominus servum dedit, cum ex magna, & pene omni ex parte ita infirmus sit, & eum modo, cum regressus sum, periculosissime scandalizatum ex mea absentia comperi.* Causas absentiam legitimam pro Episcopis tangunt Sanctissimi Præsules, legem aliquam Ecclesiasticam de ea latam non indicant. Quin id lege divina præceptum esse l. cit. aperte insinuare videtur Athanasius, dum pergit: *Ecclesia non deserenda ab Episcopo. Nosti ex lectione Scripturarum, quanti sceleris sit Episcopum Ecclesiam suam deserere, & negligere gregem Dei. Pastorum enim absentia lupis invadendi gregis occasionem præstat.*

6. Disciplina hæc à Conciliis Patribusque primorum V. Sæculorum non solum Episcopis, verum etiam inferioribus Curatis inculcata, ut patet ex canone 16. Concilii Nicæni, &c. quoad omnes firmata est sæculis VI. VII. & VIII.

Illam Sæculo VI. legibus suis munivit Justinianus Nov. 6. c. 2. item N. 6. c. 3. ac demum pro omnibus Clericis Nov. 125. c. 9. inquit: *Hoc ipso & super Clericis valituro, cujuscumque Ordinis fuerint, aut Ministerii.* In hunc finem idem Imperator voluit ut Clerus ruralis non assumatur ex alieno vico, vel possessione,

sperans fore, ut ita facilius resideat. Cod. de Ep. & Cler. lib. 1. lege 11. Quod idem ad hujus Sæculi finem vel septimi initium sancit S. Gregorius lib. 2. ep. 19. 38. & alibi commonens, ut nullum de altera eligi permittatur Ecclesia, nisi forte inter Clericos ipsius Civitatis — nullus ad Episcopatum dignus reperitur, quod evenire non credit. De eodem S. Gregorio scribit Joannes Diaconus in ejus vita lib. 3. c. 36. *Neminem sane Pontificum à Parochia sua saltem parumper absque inevitabili prorsus necessitate discedere Gregorius permittebat; quos nimirum in causis mundialibus occupari vehementissime prohibebat.* Videatur hujus Pontificis ep. 13. lib. 3. item ep. 8. lib. 7. ep. 50. & 52. lib. 4. His sanctionibus Sæculo VII. concinit Synodus Quinifexta seu Trullana can. 80. &c. Quos canones infra N. 11. commodius referemus, ubi de tempore concessæ Episcopis absentiam sermonem faciemus.

7. Labefactam Sæculo IX. & X. residendi disciplinam restituere conati sunt Pontifices Romani, Conciliaque tum Generalia, tum particularia.

Hac de re ita habet Capitularium lib. 5. c. 177. *Comperimus quosdam Episcopos, & Abbates, atque Sacerdotes non causa necessitatis & utilitatis, sed potius avaritiæ, & propriae delegationis sepissime propria Civitatis suæ Sede, vel Monasterii septo, aut Ecclesia propria relicta, Cleroque neglecto remotiora loca frequentare. Pro qua re & desititudo divini cultus, & prædicatio in plebibus, & cura subditorum postponitur. Quod ne ulterius à quoquam sine inevitabili necessitate, aut aliqua utilitate fiat, pari consensu inhibuimus.* Et Concilium Parisiense VI. A. 829. gravissime expostulat c. 29. de eorum incogitantia Episcoporum, qui eas vel causas, vel functiones quaslibet alias Parochis delegabant, quas alius demandare potuissent. Interea per luctuosam illam Parochorum absentiam præ-

præ-

præcipiebantur improvisa morte, & baptismo infantes, & reconciliationi penitentes. Secordiam quoque Metropolitanorum, qui considebant se posse vinculum exuere residentie, Episcopo quopiam sibi subrogato, qui Metropolitanæ partes interim suppleret, compressit Synodus œcumenica VIII. can. 24. ubi labefactam residentie disciplinam in utraque Ecclesia satis ostendit his verbis: *Subiectos Episcopos ad se adducunt, & committunt eis Ecclesiæ propriæ divina officia, & litanias, &c. atque eos, qui Episcopalem dignitatem meruerunt, quodammodo sibi Clericos subiectos exhibent. Quin suis stipendiis per distinctas mensium vices præcipi dicuntur prædicta perficere ministeria; vacant autem iidem, præter Ecclesiasticas leges, secularibus curis atque dispositionibus, dimittentes perseverare in orationibus.* Unde Leo IV. in Concilio Romano A. 853. habito exauctoravit Anastasium Presbyterum Cardinalem Tituli S. Marcelli, qui quinque annis à suo Titulo absens post tertiam, & quartam monitionem præmissam redire noluit. Ex quo patet legem residentie hoc Sæculo ipsos quoque Cardinales constrinxisse. At quemadmodum saluberrimæ, divinæque residentie leges Sæculo X. observatæ fuerint, conjici licet ex his, quæ diximus lib. 1. Tit. 8. & lib. præfati Tit. 2. & 3. ubi vidimus Simonem, Veneremque Clero late dominantem, cui proinde curæ majori facile fuerit se, non quæ J. C. sunt, quærere. Et revera bene cultus hujus & sequentis Sæculi historia Ecclesiastica refert Episcopos, aliove sacros Ministros, Sagatos, Togatos, Strolatos, ut dixit Cicero, magis quam virgatos, mitratosque ex officio.

8. Quo spiritu legem Residentie, nates ab ipso Christo, atque ex visceribus Pastoralis Officii adeo spirantem, Ecclesia per priora 10. Sæcula factam testam haberi laboravit; eodem in ejus observantiam, quantum fieri potuit exactif-

simam, posterioribus Sæculis ad nostra usque tempora excubavit.

Quid circa residentiam non tantum Episcoporum aliarumque dignitatum, verum etiam Canoniorum, Parochorum, usque ad minimos beneficiatos Sæculis XII. XIII. XIV. præstiterint Romani Pontifices, ob oculos ponunt Canones Tituli præsentis, & ejusdem in 6. At elimatius multa, & accuratius in Concilio Tridentino decreta sunt, quæ præsentis Caput contingunt. Non possum mihi temperare, quin aliqua Sessionum fragmenta ad rem facticia huc transcribam. Sic ergo loquuntur Patres zelosissimi Sess. 6. cap. 1. *Omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque, quovis nomine ac Titulo præfectos, monet, ac monitos vult (S. Synodus), ut attendentes sibi & universo gregi, in quo Spiritus S. posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent; sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & Ministerium suum impleant. Implere autem illud se nequaquam posse sciunt, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus à supremo Judice requirendus, custodie minime incumbant; cum certissimum sit non admitti Pastoris excusationem, si lupus oves comedit, & Pastor nescit.* Ad legis, hortio ejus, observationem Pastores Ecclesiæ nectitur S. Synodus, non legem ponit. Monet indiscriminatim, nullum terrenarum prerogativarum fucum attendens. Monet ad residentiam non, ut ajunt, materiale, sic enim perpetuo resident cætya Pastorum, in Residentia, in Ecclesia sponfa pendientia, sed ad formalem; ad residentiam in executione indefessa Pastoralis officii consistentem. Sed expressius Sess. 23. c. 1. de Ref. divino jure nisi Episcopalem residentiam insinuavit eadem S. Synodus, dum ait: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, qui-*
bus

bus animarum cura commissa est, & oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, Verbiq; Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia Pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt; Sacro-Sancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinatorum Præceptorum memores, factique forma gregis, in iudicio & veritate pascant & regant. Præcipua Pastorum gregis Christi munera specificè refert sancta Synodus, reliquis in globo relatis contenta, atque sententiam pro residentia iure divino sancta tantum non definit. Atque personas residere obligatas enumerans subdit: Etiam si S. R. E. Cardinales sint, obligari ad personalem in sua Ecclesia vel Diocesi residentiam, ubi iuncto sibi officio defungi teneantur, neque abesse posse, nisi ex causis infra scriptis. Nec satis; ad Canonicos ipsos alioque Beneficiatos suam sollicitudinem extendens Sess. 24. c. 12. de Ref. statuit: Quod obtinentibus in Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis dignitates, Canoniciatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: salvo nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus; quæ longius servitium requirunt. Servitium, inquit S. Synodus, quo non corporalem tantum in residentia aut urbe præsentiam, sed laboriosam juxta amulsum vocationis & officii manifeste requirit ab omnibus Præbendis.

9. Cum Residentia Pastorum apud portionem gregis assignatam directè tendat ad bonum particulare dicti gregis, contingere potest, ut Ecclesia propter bonum commune, vel aliud prævalens

particulare, opera alicujus Pastoris indigeat cum residentia in sui executione incompossibili; Pastori quoque ipsi ea accedere possint, quæ cum residentia personali coherere nequeunt, & hinc residentia Pastoralis in Ecclesia dispensari potest, atque in præsentem diem ex dictis causis dispensari solet.

Gravem necessitatem sive ex parte Pastoris, sive ex parte Ecclesiæ, aut, ut generalis loquamur, honestam & justam causam ab Ecclesia pro dispensatione in residentia constanter requisitam fuisse, testantur omnium Sæculorum Concilia, Patresque: unde Concilium Sardienfæ Sæculo IV. can. 8. vetat: Ne Episcopi ad comitatum (Imperatoris) accedant, nisi forte hi, qui Religiosi Imperatoris literis vel invitati, vel evocati fuerint. Et Eliberitanum can. 14. Episcopum nec licet, nec deet, si nulla sit tam gravis necessitas, quæ deinceps, ut amplius à supra scripto tempore absens sit ab Ecclesia. S. item Aug. Ep. 138. Illud noverit dilectio vestra, nunquam me absentem fuisse licentiosa libertate, sed necessaria servitute. Eandem inevitabilem necessitatem requirebant Concilia Pontificesque Sæculorum VI. VII. & VIII. Gregorii M. insignem locum retulimus N. 6. h. t. Hic placet inferere caput 80. Concilii Trullani: Si quis Episcopus, inquit, vel Presbyter, vel Diaconus, vel eorum, qui in Clero numerantur, vel Laicus nullam habet graviores necessitatem, vel negotium difficile, ut ab Ecclesia sua absit diutissime; sed in Civitate agens tribus diebus Dominicis in tribus septimanis una non conveniat; si sit quidem Clericus, deponatur; si vero Laicus, segregetur. Concordant sanctiones Sæculi IX. sub Carolo M. Capitulare famosum retulimus initio N. 7. h. t. Sequentibus Sæculis usque ad Concilium Tridentinum eadem disciplina conservata est, unde Concilium Lugdunenfe II. relatum in 6. de elect. c. 14. Super residentia vero fa-

cienda possit Ordinarius gratiam dispensative ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcet. Sanctiones Tridentini Sess. 6. c. 2. justas & rationabiles causas absentie requirunt. Et Sess. 3. can. 1. concedit equidem Synodus Episcopis absentiam à Residentia, eas tamen causas requirit, quæ eorum conscientiam non gravent, & Deo arcana cordium scrutanti probari possint. Vide N. 11. h. t.

10. Causa præcipua, ob quas in Ecclesia admittitur dispensatio à lege Residentie in Episcopio, fuerunt eorum legationes, evocatio ad aulam Principis in sanctius consilium, iter Romanum, Jerosolymitanum, evocatio ad Concilia, ad Regni Comitatus, & generales Cleri Congregationes.

Legationes pro bono Ecclesiæ apud Imperatores, aliosque obiisse Episcopos primis Ecclesiæ sæculis constat exemplis Gregorii Nazianzeni, Nyseni, Chrysostomi, Augustini, qui posterior ep. 138. inquit, sæpe collegas suos Ecclesiis suis abstrahi, & maria tranare, eidemque se necessitati obnoxium & pariturum fuisse, si per valetudinem licuisset: Necessaria servitute, ait, quæ collegas etiam labores marinos, & transmarinos compulit sustinere. Quas omnes absentias excusabat, imo consecrabat caritas: ne videamur januam claudere caritatis, inquit Concilium Sardienfæ can. 3. quæ Ecclesiis suis avelli & abesse Episcopos finit, cum iustione Principis, aut calamitatibus pauperum urgentur ad Aulam accedere. Similia exempla canonesque suppetunt pro Sæculis VI. VII. & VIII. & quidem Concilia Toletana VII. & XIII. jubent viciniore Episcopos singulos singulis mensibus Toleti mensem unum agere, non tantum ut adint Metropolitano, sed etiam pro reverentia Principis, ac Regiæ Sedis honore. Cogebantur præterea advolare, quoties à Rege vocabantur. His & similibus canonibus conformes sunt leges Justiniani, qui Novella 123.

c. 26. ait: Si vero Episcopi vel Clerici pro Civitate aut pro suis Ecclesiis propter suam legationem, aut ordinationem Episcopi ad Regiam Civitatem, vel ad alium quempiam locum proficiantur; jubemus illos nullam molestiam, aut importunitatem à qualibet persona sustinere. Et revera magna hæc Sæculis Reges tum Galliarum tum Hispaniarum honorabant residentia, ad sanctiora consilia eos convocando, negotia Regni sæpe difficillima complanationis eorum committendo, sobolisque Regiæ educationem iisdem concrendo; uti exemplis luculentis probat Thomassinus. Quæ œconomia duravit sequentibus Sæculis sub Carolo M. ejusque stirpe Regia, sub qua Clerus primas in comitiis Regni partes obtinuit, ut constat ex Capitularibus Regum Francorum, Episcopique ut plurimum misso Dominico, Legatoque in publicis necessitatibus agebant. Hancque disciplinam Sæculo XII. collaudat S. Bernardus ep. 42. item 222. & 223. Petrus item Blesensis ep. 48. ubi ait: Non est equidem novum, quod Regum consilii interfint Episcopi. Sicut enim honeste & sapientia ceteros antecedunt, sic expeditiores & efficaciores in Republicæ administratione censentur. Quia S. Thomas Sæculo XIII. Regulare ipsos religiose, & pie, atque accommodate ad publicas utilitates aulam frequentare posse demonstravit contra impugnantem Relig. c. 18. Qui alibi in ep. 2. ad Timoth. c. 2. explanans Apostoli verba: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus: ait: Cavendum quidem esse, ne nosmetipsos immergamus in fluctus secularium occupationum: at ubi eo nos impulit necessitas caritatis, adeo nos non obfrepere præcepto Apostoli, ut ejus potius obsequium exemplo, qui urgente Christi caritate omnibus omnia factus est. Implicat enim se, quando sine pietate, & necessitate assumit negotia; sed quando necessitas officii, pietatis, & auctoritatis exercetur.

centur, tunc non implicat se, sed implicatur hujusmodi necessitate. Verba sunt Angelici Doctoris.

De itinere Hierosolymitano scribit S. Hieronymus de Scripturis Ecclesiasticis: *Longum est nunc ab ascensu Domini usque ad præsentem diem per singulas etates currere, qui Episcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrina Ecclesiastica virorum venerint Hierosolymam, putantes minus se Religionis, minus habere scientia, nec summam manum accessisse virtutum, nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primum Evangelium de patibulo coruscaverat.* Qui mos post Hieronymi tempora, & post recuperatam postliminio Hierosolymam perduravit, ut obvie testantur Ecclesiastica monumenta. Quantum vero ad iter Romanam tempore Leonis I. Papæ Episcopi Siciliæ ad Concilium Romanum quotannis conuolabant. Sub Gregorio M. iidem Episcopi Romam quinto quoque anno veniebant ex officio, & ante Gregorium M. tertio quolibet anno; ut testatur Thomassinus de Beneficiis p. 2. lib. 3. c. 49. qui ibidem Episcoporum Angliæ, Germaniæ, Galliæ peregrinationes Romanas frequentissimas describit usque ad sæculum X. Quas peregrinationes ob gravissimos fines continuatas ait sæculo XI. arbitrarias tamen eas fuisse; Gregorium VII. equidem Episcopos ad Romanum iter ingrediendum urisse, nunquam tamen præcepisse; et post mortem Gregorii sub eius Successoribus consuetudinem hanc inauguram accepisse, & quidem sub Paschali II. morem certum jam viguisse, ut Metropolitanis tertio quovis anno Romanam peterent, cum potestate nihilominus alios suo loco eo delegandi: sub Innocentio vero III. seu sæculo XIII. jam certa intervalla statuta fuisse harum Romanarum peregrinationum; atque rem hanc tandem in generalem consuetudinem abivisse; quam Sixtus V. A. 1585. statuto confirmaverit, vi cujus Episcopi

Itali tertio quoque anno, Galli, Hispani, Germani quarto, ceteri Europæi & Africani quinto, Asiatici, & si qui sunt remotiores decimo quoque anno Romam pergere debebant, eo ex fine: *Ut basilicas Apostolorum visitent, Christi Vicario assurgant, etque Congregationi Concilii explanent, quo sint loco res Ecclesiæ suæ & mores, quam instaurata pro illis excubent vigilantia? an quot annis Synodum hoberint Diocesanam? an tertio quoque anno adierint Concilium Provinciale? an quolibet saltem biennio Parochias suas omnes circumlustraverint? quamvis numero plane ingenti sint? an Seminarium exedificaverint? an Theologum, an Penitentiarium habeant probe dotatum? ut refert Fagn. in cap. Ego N. de Jure Jurando.* De quo tamen decreto ait Spondanus Apamiensis Episcopus in Annalibus ad A. 1685. N. 32. *Quod quidem decretum, utile sane & commodum ab omnibus juratur, & à paucis nihilominus observatur.* Et certe quamvis Romanæ Episcoporum peregrinationes ex multis saluberrimis finibus & fuerint electæ, & demum præceptæ; ex tamen subinde occurrerunt temporum, aliarumque rerum circumstantiæ, quæ modificationem, ac intermissionem illarum conciliarunt. De quo adeatur, si placet, Thomassinus l. cit. rem hanc latissimo calamo prosequens. Nobis enim in hac materia hic loci incidentali non licet esse prolixiores.

Evocatio ad Concilia tum Generalia, tum Nationalia, Provincialia, & Diocesana, frequentissima erat causa excusans Episcopos, Abbates, aliosque sacros Ministros à lege residentie, dum ulla frequenter celebrarentur, et modo, ob intermissionem eorumdem, vix locum amplius habet. Vide notas nostras historicas in lib. 2. tit. 1. de Judiciis §. 4. N. 33. & Thomassinum hic. De evocatione vero erudem ad Aulam, atque Comitiam Regiam, jam dictum est.

11. Quamvis rigore loquendo tempus, quo Pastor à grege ex justa causa abesse possit, definiti nequeat, sed illud dimetiendum sit ex duratione justæ ac bonæ residentie prævalentis causæ; Ecclesia nihilominus varia circa tempus absentie Beneficiorum variis temporibus in genere statuit ac definit.

Concilium Sardicense A. 347. canone 11. fanciit: *Ne Episcopus ab Ecclesia sua abesse possit ultra tres hebdomadas, nisi ex inexorabili necessitate.* Revocans se ad canonem 14. Concilii Eliberitani A. 305. celebrati, in quo habetur: *Memini superiori Concilio Fratres nostros constituisse, ut si quis Laicus in ea, in qua commoratur, Civitate, tres Dominicis dies, id est, per tres septimanas non celebrasset Conventum, communionem privaretur.* Si ergo hæc circa Laicos constituta sunt, multo magis Episcopum nec licet, nec dæcet, si nulla sit tam gravis necessitas, quæ detineat, ut amplius à superscripto tempore absens sit ab Ecclesia sua. Huic saluberrimæ constitutioni insistentis Concilium Trullanum A. 681. canone 80. constituit: *Si quis Episcopus, vel Diaconus, vel eorum, qui in Clero numerantur, vel Laicus nullam graviorem habet necessitatem, vel negotium difficile, ut à sua Ecclesia absit diutissime; sed in Civitate agens tribus diebus dominicis in tribus septimanis una non conveniat; si sit quidem Clericus, deponatur; si vero Laicus, segregetur.* Non sufficit Patribus conscriptis Clerum adesse, seu residere materialiter in foro, vult illos residere formaliter in Choro seu in Ecclesia. Et ante hoc Concilium sæculo VI. Justinianus Nov. 6. can. 2. definit: *Ut nemo Deo amabilium Episcoporum foris à sua Ecclesia plus quam per totum annum abesse audeat, nisi hoc per Imperialem iussuonem fiat, quem annum propter misericordiam dicit se constituere.* Quam sanctionem repetit Nov. 123. cap. 9. Annum illum Concilium Constantinopolitanum,

quod Græci primum & secundum vocant, ad 6. menses contraxit can. 16. ajens: *Qui in alio loco supra semestrem tempus degit, statuit S. Synodus, ut Sacerdotio alienus omnino constituitur, & alius per ipso promoveatur.* Quod tempus semestrem in Ecclesia Latina quoque obtinuisse indicat sæculo XIII. Innocent. III. dum ad Patriarcham Constant. scribens, ait: *Si nec sic curaverint obedire, sed contra ultra sex menses suas deseruerint Ecclesias, ut juxta Canonicas Sanctiones eis merito debeant spoliari.* Gestæ Innoc. III. p. 109. Hæc autem Residentia in majoribus solemnitatibus & sacra quadragesima præcipue exigebatur. Unde Concilium Parisiense Anni 1212. jubet *Episcopos assiduos esse in Ecclesiis suis, maxime diebus festis & in quadragesima, can. 7.* utque hujus officii sui memoria Episcopis reficeretur, iussu sunt bis anno quolibet curare, ut sibi publice legere tur professio, qua se illigaverant, dum ordinarentur, can. 8. Concilium Londinense A. 1237. c. 22. majoribus Solemnitatibus, & quadragesimæ adjecti dies dominicos, & adventum, quo indicant dicta Concilia, se formalem & laboriosam residentiam in Pastoribus & Beneficiis requirere. Inter decreta Concilii Constantiensis, quæ extant tomo 12. Conciliorum Generalium pag. 1454. can. 12. spoliantur Episcopi Abbatibus redditibus suis, si per sex menses continuos Ecclesiis suis absint, aut Monasteriis; abdicandi vero penitus sua dignitate pronuntiantur, si intra biennium gregem suum non revitant. *Si vero per biennium adfuerint, ipsis Ecclesiis & Monasteriis decernimus esse privandos.* Propius ad severiorem primorum sæculorum disciplinam circa residentiam Beneficiorum novissime accessit Concilium Tridentinum, dum absentiam eorum ex justa ac legitima causa ad duos vel tres menses restringit Sess. 23. c. 1. de Ref. inquis: *Ne vero, quæ de residentia sanctæ & utiliter*

jam antea sub sel. Rec. Paulo III. (nimirum Sess. 6. de Ref.) sancita fuerunt, in sensu à Sacrosanctæ Synodi mente alienos trabantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat; illis inherendo, declarat Sacrosancta Synodus, omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque quocumque nomine & titulo Presbiteros, etiam si S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint, obligari ad personalem in sua Ecclesia vel Diocesi residentiam, ubi inuncto sibi officio defungi teneantur, neque abesse posse, nisi ex causis ac modis infra scriptis. Nam cum Christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ vel Reipublice utilitas aliquos nonnunquam abesse possulent, & exigant, decernit eadem Sacrosancta Synodus has legitime absentie causas à Beatissimo Romano Pontifice, aut à Metropolitanis, vel eo absente à Suffraganeo Episcopo

antiquiori residente, qui idem Metropolitanis absentiam probare debet, in scriptis esse approbandas. Et infra: Sacrosancta Synodus vult, illud absentie spatium nullo pacto debere duos aut ad summum tres menses excedere, & haberi rationem, ut id æqua ex causa fiat, & absque ullo gregis detrimento. Ex hæcenus dictis colligi possunt dispositiones circa penas non residentium, & circa licentiam suo loco ad legitimam absentiam impetrandam. Penas Beneficiorum non residentium insuper vide in Trid. Sess. 24. c. 12. ubi pariter statuitur, ut Canonici novem mensibus residere teneantur, ac Officiis suis fungi. A Congregatione vero Concilii declaratum esse affirmat Fagnanus, Parochos ne quidem una septimana abesse possent, nisi causis ab Episcopo approbatis.

Sed hæc jam pertinent ad Scholasticos Canonitas, qui consuli possint.

TITULUS V.

De Præbendis & Dignitatibus.

DE Beneficiis seu Præbendis in genere, ac de qualificata eorum specie, seu de Dignitatibus tractat præfens Titulus. Canonice retinentes nomenclaturam eam beneficii, qua significatur jus percipiendi certos proventus tanquam militibus Ecclesiæ concessum propter Officium spirituale, illud desunt; Jus perpetuum percipiendorum fructuum quorumcumque ex bonis Ecclesiasticis seu Deo dicitur, propter Officium spirituale Ecclesiæ constitutum. Theologi vero illud magis considerantes penes Titulum & Officium Ecclesiasticum, dicunt illud esse: Jus perpetuum ministrandi in Ecclesia auctoritate Episcopi constitutum, habens jus percipiendi fructus annexum. Quæ definitiones quoad rem coincidunt. Iterum dignitas

à Rebuffo dicitur quædam præminencia cum jurisdictione, que cognoscitur ex præminencia, jurisdictione, quando ad hoc est instituta, ut sit dignitas; & ex consuetudine, quando consuetudo facit, ut sit dignitas. In Jure Canonico aliquando confunditur cum Personatu, subinde ab eo distinguitur. Et revera iuris debite expensis necesse est fateri, ait Fagn. in cap. Ad hæc de Præbendis, prædicta non solum differre nomine, sed etiam re & substantia. Unde Personatus à Canonistis communiter dicitur quædam prærogativa in Ecclesia sine Jurisdictione, dum habet stallum in Choro honorificum præ aliis. De Præbendis seu Beneficiis Notas historicas dabimus §. 1. de Dignitatibus & Personatibus §. 2. hujus Tituli.

De

Lib. III. Titulus V. De Præbendis & Dignitatibus.

§. I.

De Præbendis.

Beneficium seu Præbenda, ait Du Cange in suo Glossario verbo Beneficium, Scripserunt mediæ etatis dicitur prædium fiscale, quod à Rege vel Principe, vel ab alio quolibet ad vitam Viro nobili utendum conceditur. Ita autem appellatum est, quod ex mero dantis beneficio ac liberalitate illud possideatur. Hæc ille. Qui & ibidem notat, quod & eodem pene sensu Latini hanc vocem usurparunt, & prædia, quæ Principes militibus aliique largiebantur, Beneficia appellarunt. Et hinc Beneficia & Feuda promiscue usurpantur in Jure Feudali. Præbende vero, teste Castodoro Variarum lib. 3. Ep. 42. dicebantur ex, quæ sive in vestibus, sive in alimentis, sive in pecunia militibus præbebantur; ait enim: Ducibus, ac Præpositis sufficientem transmisimus pecunia quantitatem, ut eorum Præbendæ, quæ non potuerunt conveyi, ibi debuissent sine alicujus dispendio comparari. Quemadmodum Beneficia & Præbendæ à militia seculari ad Clericalem translatae sint jam dicendæ.

3. Quemadmodum ipsa naturæ gentiumque lege, illi, qui Reipublicæ in negotiis temporalibus deserviunt, ab ea competentem sustentari debent; ita & hi, qui eidem in Sacris ministrant, ab ea convenienter sunt providendi.

Hanc legem humano generi innatam agnovissent, atque executioni mandarunt omnes gentes, etiam barbaræ; eamque non quasi novam, sed jam in cordibus hominum scriptam inculcavit Deus in veteri Testamento, Paulusque promulgavit in novo, dum t. ad Corinth. 9. v. 7. & seqq. ait: Quis militat suis stipendiis unquam? quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?

Nunquid secundum hominem hæc dico? an & lex hæc non dicit? scriptum est enim in lege Moysi, non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique hoc dicit? nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare, & qui triturat, in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? -- Nescitis quoniam qui in Sacrario operantur, que de Sacrario sunt, edunt; & qui altari deserviunt, cum altari participant? ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

4. Hanc Christi institutionem nascens servavit Ecclesia.

Admiranda sunt, quæ hac de re leguntur Act. 3. à v. 32. Multitudinis autem credentium, inquit facer textus, erat cor unum, & anima una: nec quisquam eorum, que possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, — neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferbant pretia eorum, que vendebant. Et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Et quamvis Apostoli, eorumque discipuli ut plurimum à jure vivendi ex Evangelio abliherent, ac operæ manuum suarum se sustentarent; id tamen non fecerunt, quasi jure de Evangelio non possent vivere; contrarium enim inculcat Paulus Corinthiis l. cit. sed ne pullis sinistram ideam ingererent, quasi propter temporalem quantum Evangelium prædicarent: unde idem Gentium Doctor ibi v. 12. subdit: Si alii potestatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.

5. Communio bonorum, quæ quantum ad Laicos ob Ecclesiæ dilationem

H 2

non

non diu perstitit, in Clero multis Sæculis perduravit, unde Præbendæ originem duxerunt.

Fideles Laicos primis Ecclesiæ Sæculis primitiis, decimas, aliasque oblationes alendis sacris Ministris contulisse ex mox adferendis auctoritatibus constat; quin & domos, & agros, & hortos, & quidem ante Constantini M. tempora Ecclesiam possedisse testatur Eusebius lib. 2. de vita Constantini c. 39. Quorum proventum Oeconomus & Administrator supremus erat Episcopus, qui eos reliquo Clero, aliisque indigentibus ad libellam iustitiæ distributivæ largiebatur.

6. Sportulæ igitur sive portiones, quæ ex communi massa oblatum & possessionum tum Episcopo ipsi, tum aliis respectivè Clericis pro rata cuiusque obveniebant, eorum primis IV. Sæculis erant Præbendæ.

Id attestatur Sæculo III. S. Cyprianus l. 4. ep. 5. *Cæterum Presbyterii honorem designasse nos illis jam sciatis, ut & Sportulis iisdem cum Presbyteris honorentur, & divisiones mensuræ æquatis quantitatibus partiantur.* Quo loco sequentia notatu digna indicantur. Primo, Presbyteros optimiores, & uberiore sportulas præ inferioribus Clericis retulisse; si tamen inferior Clericus specialiter insignisset Fidem, Religionem, & industriam suam, illis in sportulis subinde æquatam fuisse. Quod præmium S. Cyprianus constituit illustribus Lectoribus Celerino & Aurelio, his verbis: *Sportulis iisdem cum Presbyteris honorentur.* Secundo, distinctas fuisse distributiones Sportularum, quæ consistebant in esculentis, &c. a divisionibus mensuræ, quæ consistebant in pecunia; prioribus ob naturam esculentorum hebdomadatim factis, his vero mensiliter; unde idem Cyprianus Ep. 28. 66. *Interim se à divisione mensuræ cohibeant, &c.* & Eusebius lib. 5. cap. 28. commemorat Natalem Confessorem ab Hæreticis illectum fuisse, & Episcopali-

bus infulis exornatum, desponsâ pecunia mensura 150. nummorum argenti. Ex quo apparet, mensuras pecuniarias distributiones fuisse, easque non mediocris summx. Hinc Tertullianus narrat fæto tempore in Arcam Ecclesiæ stipem jacere solitos Fideles singulis mensibus. Tertio, horum proventum supremum dispensatorem fuisse Episcopum, qui eos per se, vel per suos Presbyteros, & Diaconos distribuerebat. Unde Canone Apostolorum 40. dicitur: *Præcipimus, ut Episcopus res Ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pietiose hominum animæ fidei ejus committendæ sunt, multo utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitrato dispensentur, neque non cum timore Dei, summaque sollicitudine per Presbyteros & Diaconos erogentur in Pauperes. Percipiat autem & ipsa (si modo indiget) quantum ad necessarios suos, & hospitio exceptorum Fratrum usus opus habet, ne quoquo modo ipse posteriori loco habeatur, quam ceteri.* Et in Constitutionibus Apostolicis lib. 8. c. 31. fancitur: *Benedictiones, sive Eulogiæ, quæ in mysticis superant, de sententia Episcopi, aut Presbyterorum Diaconi distribuant Clero; Episcopo partes 4. Presbytero 3. Diacono 2. reliquis vero Hypodiaconis, aut Lectoribus, aut Cantoribus, aut Diaconissis partem unam.* Et cap. 30. *Omnes primitiæ offerantur Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis, ad eos alendos; omnis vero decima offeratur ad alendos reliquos Clericos, & Virgines & viduas, & pauperes.* Qui Canones, & Constitutiones esto nequaquam sint Apostolorum (lib. 1. tit. 2. N. 27. & 66.), cum tamen circa Sæculi IV. initium videantur sensim proculi, utpote circa Sæculi V. medium jam certo exstantes (ibi N. 59.) atque ex canonibus primorum Sæculorum constati (ibi) eorum disciplinam ex assè referunt.

7. Quamquam ex oblationibus Ecclesiasticis Clerus imprimis participaret,

ex nihilominus ex mente Ecclesiæ pauperibus, aliisque indigentibus una impertiebantur. Hisce tamen Sæculis Episcopi nulla lege adstricti fuerunt ad quartam illam portionem, quæ Sæculo V. in Ecclesia Latina certo jam sancita fuit, ut mox videbimus.

Quantum ad 1. p. Infirmos inter fratres sportulantes numeratos fuisse, sicut & Peregrinos constat ex ep. 24. lib. 4. S. Cypriani, ubi ait: *Infirmorum & omnium pauperum curam peto diligenter habeatis; sed & peregrinis, si qui indigentes fuerint, sumptus suggeratis, de quantitate mea propria, quam apud Rogatianum Compresbyterum nostrum dimisi; quæ quantitas ne forte jam universis erogata sit, nisi eidem per Naricum Acolythum aliam portionem, ut largius & promptius circa laborantes fiat operatio.* Et lib. 1. ep. 10. *Quod si penuriam talis & necessitatem paupertatis obtendit, potest inter ceteros, qui alimentis Ecclesiæ sustinentur, hujus quoque necessitas adjuvari.* Quo loco pauperes etiam inter fratres sportulantes numerantur. Sed nec excludantur Viduæ, quia principem locum inter eos, qui ex Gazophylacio Ecclesiæ alebantur, paremque cum Clero habebant; inde inter 1500. pauperes, quos Ecclesiæ stipse sustentabat Cornelius Papa Sæculo III. Viduas præcipuo habitasse fuisse loco narrat Eusebius lib. 5. c. 43. Inter Viduas vero cordi præcipue habebantur Diaconissæ, de quibus egimus lib. 1. Tit. 11. N. 32. id quod constat ex Tertulliano, qui lib. de Virginibus velandis molestius tulit juniorem Virgunculam anorum 20. ab Episcopo quodam Viduarum, hoc est, Diaconissam albo inscriptam fuisse, quæ anno 60. ætatis demum ex præcepto Apostoli ordinabatur. Ita vero statuit Tertullianus, si ea incidisset Episcopo sententia, ut Virginem illam Diaconissam sportulis honoraret, rationem illi quamdam aliam ejus rei invidandam fuisse, quæ minus à sensu & na-

tura communi abhorreret. Plane scio, inquit, alicubi Virginem in viduum ab annis nondum 20. collocatam. Cui si quid refrigerii debuerat Episcopus, aliter utique salvo respectu disciplina præstare potuisset. Sed nihil luculentius ad probandum, quemadmodum ab Apostolicis, eorumque discipulis Ecclesiasticarum Præbendarum tum illatio, tum distributio ordinata fuerit, adduci potest testimonio Iustini Martyris, qui cum circa sæculi II. medium vixerit, atque adeo Apostolorum discipulorum discipulus ipse fuerit, non potuit ab illis inductam, usque roboratam disciplinam non optime callere; sic autem habet quantum ad præsens caput Apologia, quam pro Christianis scripsit, secunda: *Cæterum qui copiosiores sunt, & volunt, pro arbitrio quisque suo, quod visum est contribuant; & quod ita colligitur, apud Præpositum deponitur, atque inde ille opitulatur Viduis, pupillis, & his, qui propter morbum, aut aliam quamlibet causam egent, quique in vinculis sunt, & peregre adventibus hospitibus, & ut simpliciter dicam, indigentium, is omnium Curator est.* Nomine Præpositi Episcopum intelligi Iustinum, & Clericos ipsos gregi pauperum implicat, qui inde una viverent, quod die Dominico celebratis mysteriis divites in corbonam voluntaria pietate mississent. Aurea Ecclesiæ tempora! in quibus Fideles Christiani, fortuna uberiori fruentes, in erogandis hunc in finem divitiis, Præsules in iis debite distribuendis principes sibi officium constituerunt.

Secunda propositio pars ex auctoritatibus adductis elucet; in nulla siquidem earum largæ Episcoporum manus ad certam summam sibi, Clero, Ecclesiæ fabricæ, pauperibus erogandam ligantur; quamvis horum omnium rationem ex Ecclesiæ praxi, offerentiumque intentione habere tenerent, quemadmodum ex iisdem auctoritatibus constat. Quin certum est ex historia Ecclesiastica, horum

horum sæculorum, & Episcopos bene multos, ut exemplum darent Clero inferiori, charæque posteritati, eosque una erudirent, quam in Pastoralis officio constituti solo ac nudo amore Jesu-Christi concredidit sibi gregem pascere deberent, quemadmodum ille ex solo amore nostri verbo & exemplo salutari nos omnes pavit, cætera vero honoris, sustentationisque adminicula (iustissime quidem atque ex naturæ divinæque legis præcepto isdem debita) insuper habere; exemplo Pauli, aliorumque Apostolorum animatos, oblati ab Ecclesia stipendiis non tantum usos non fuisse, sed suas insuper substantias in bonum Ecclesiæ expendisse, quæ res tam frequens videtur fuisse, ut præjudicium actus hi meræ voluntatis Ordini Episcopali vix non videantur attulisse; dicitur enim in Constitutione Apostolica N. 6. h. t. allata: Percipiat autem & ipse (Episcopus) ratam suam ex sportulis, si modo indiget. Quem vero fructum ex sua hac œconomia retulerunt Sanctissimi illi Episcopi? Illum, quem etiam modo bene multi eorum imitatores: Coronam immarcescibilem, & mensuram retributionis coagmentatam in cælis, æmulationem in Grege sibi concredito ad indicabilem satisfactionem Christi Salvatoris flagrantem, & apud posteros famam optimi odoris perennem.

8. Ad Sæculi V. suprema quadripartita redituum Ecclesiæ distributio in Episcopum, in Clerum, in Ecclesiæ fabricas, & pauperes observata jam fuit in Ecclesia Latina.

Dico observata, quia decreta Gelasii, & Simplicii Romanorum Pontificum mox referenda rem hanc non statuunt, sed jam statutam supponunt; nec tamen ex aliquo alio antiquitatis monumento ejus Epocha annualis determinata erui potest. Itaque Simplicius A. 475. Florentio, Equitio, & Severo Episcopis hæc scribit ep. 3. Simul etiam de Redibus Ecclesiæ vel oblatione Fidelium, quid deceat nescienti;

nihil licere permittat; sed sola ei ex his quarta portio remittatur; due Ecclesiasticis Fabricis, & erogationi Peregrinorum, & pauperum profuturæ, ab Onagro (Bonagro) Prebytero sub periculo sui Ordinis ministrentur; ultima inter se Clericis pro singulorum meritis dividatur. Quem locum infra illustrabimus. Gelasius vero ep. 9. ad Episcopos Lucanæ, paucis post Simplicium annis scripta, cap. 20. hæc habet: Quatuor autem tam de redditu, quam de oblatione Fidelium, prout cujuslibet Ecclesiæ facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones; quarum sit una Pontificis, altera Clericorum, pauperum tertia, quarta Fabricis applicanda. Notat quidem Collector Conciliorum in margine ad hæc verba, Dudum rationabiliter est decretum à Simplicio; at ex verbis Simplicii relatis certissime constare nequit, eum hanc quadrifariam portionem primam sanxisse; quin potius eorum tenor supponit rem hanc vel alterius Pontificis aut Concilii decreto, vel ipso usu & consuetudine jam introductam. Obiter enim imprimis hanc rem & incidentaliter tractat. Et Gaudentium Aulinensem Episcopum ob sibi appropriatas triennio tres reliquas portiones ad restitutionem condemnat. Quod non est legem condere, sed legem conditam executioni mandare. Verba Ep. sunt: Ut tres illas portiones, quas per triennium dicitur sibi tantummodo vindicasse, restituat.

9. Eodem Sæculo V. ea quadripartita distributio in Orientalibus Ecclesiis non observabatur; sed, sicut prioribus Sæculis, providentiæ & caritati Antistitis sollicitudo hæc committebatur.

Id constat ex aperto testimonio Cyrilli Alexandrini, qui hoc Sæculo floruit, in cuius operum Tomo V. parte 2. pag. 211. hæc leguntur: Male habet, magnaque tristitia afficit sanctissimos Episcopos, qui sunt ubique terrarum, quod sumptuum, qui illis eveniunt, dispensationis ratio

ab

ab eis exigatur, sive ex Ecclesiasticis redditibus, sive ex fructu aliunde percepto. Unusquisque enim nostrum dabit suorum malorum rationem omnium Judici. Vasa enim pretiosa, & possessiones immobiles oportet servari Ecclesiis; Episcopis autem, qui tunc temporis divinum Sacerdotium administrant, incidentium sumptuum dispensationem secure credi. Vasa Ecclesiæ, ac bona immobilea Episcopos pro arbitrio distrahere non posse concedit Cyrillus; redditus ex bonis immobilibus, & aliunde provenientes non posse, negat. Cyrillo concinit Isidorus Pelusiotæ, qui dum in Presbyteros, simul ac in Episcopum avaritiæ suæ fordibus & rapinis infamem, excandescit, nullam mentionem facit Canonice portionis vel pauperum, vel quorumvis aliorum. Quæ œconomia in Ecclesia Græca, quoad ibi duravit communio bonorum, non videtur immutata.

10. Rationes præcipuæ, quæ Ecclesiam Latinam permoverunt, ut distributionem hanc quadrifariam introduceret, eaque caritati Episcoporum cancellos quodammodo poneret, fuerunt avaritia tum Episcoporum, tum eorundem Ministrorum, ipsiusque Cleri participantis subinde insatiabilitas.

Prior illa indicatur aperte in ep. Simplicii N. 8. h. t. relata, in qua Pontifex Gaudentio Aulinensium Episcopo tres illas portiones, quas per triennium dicebatur sibi tantummodo vindicasse, auferri jubet. Sed antiquiora hujus avaritiæ tum Episcoporum, tum Diaconorum, tum œconomorum occurrunt exempla, apud Thomassinum videnda, & ex conditione naturæ humanæ facile suspicanda, quæ Ecclesiam Latinam ante Simplicium ad præsentem œconomiam post Sæculum IV. ineundam excitarunt. Secunda vero, quemadmodum ante Gelasii tempora non insolita fuisse videtur, ita & in ejus decreto N. 8. h. t. relato occurrit. Sic enim subiungit Pontifex: De quibus, sicut Sa-

cerdotis intererit integram Ministris Ecclesiæ memoratam dependere quantitatem; sic Clerus (Clericus) ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expectandum. Justitia igitur & pax Clerum inter & Episcopos se osculatae sunt, opulentibus hisce Ecclesiæ Latine Constitutionibus.

11. Distributio hæc proventuum Ecclesiæ in quatuor partes, & Clericorum consequenter in peni communitas perseveravit Sæculo VI. VII. & VIII.

Pro Romana Ecclesia ad Sæculi sexti finem & septimi initium testem omni exceptione majorem habemus Gregorium M. qui lib. 1. ep. 64. munera Episcopi Messanensis repudiat, ne quid decedat de Clerici portione. Et lib. 3. ep. 11. tam antiquos, quam novos redditus in quatuor partes dividi imperat. Et lib. 12. ep. 31. optatissimum habet, ut Clerici in communi possiderent omnia cum Episcopo, idque in Anglia ab Augustino Anglorum Apostolo institui, servarique pervicit. Locum hunc Apostolici prorsus Pontificis, non possum mihi temperare, quin hæc transferam; sic autem sonat: *Mos Apostolicæ Sedis est, ordinatis Episcopis præceptum tradere, ut de omni stipendio, quod accedit, quatuor fieri debeant portiones. Una videlicet Episcopo & Familia ejus, propter hospitalitatem & susceptionem; alia Clero; tertia vero pauperibus; quarta Ecclesiis reparandis. Sed quia tua Fraternitas, Monasterii Regulis erudita, seorsum vivere non debet à Clericis suis, in Ecclesia Anglorum hanc debet instituire conversationem, que initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, que possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Legatur præterea idem S. Pater lib. 4. ep. 12. lib. 7. ep. 2. lib. 7. ep. 8. lib. 9. ep. 29. &c. Exemplum Gregorii I. Sæculo VIII. secutus est Gregorius II. qui cum Episcopos, Clericolque in Bavariam ablegaret, Evangelicæ*

gelicæ ibi sementis satores futuros; hanc illis similiter inculcavit in 4. partes rerum omnium divisionem: quarum quæ Clericorum erat, partienda rursum fuit pro suorum officiorum sedulitate, ut habet hujus Pontificis Capitulare. Eandem disciplinam hæc sæculus viguisse in Hispaniarum, Gallique Ecclesiis varia horum Nationum produunt Concilia. Et quidem in Gallia Agathense Concilium Can. 2. portione sua multat immorigeros, & officia Ecclesiastica minus frequentantes Clericos. Aurelianense vero l. A. 511. Can. 5. inquit: *Iustissimum definimus, ut in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redemptionibus captivorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur.* Quam constitutionem Canone 14. dicit in antiquis Canonibus, Sæculi nimirum V. fundatam. In Hispania Concilium Tarraconense Can. 8. ita sancit: *Antique consuetudinis Ordo servetur, & annuis vicibus ab Episcopo Diocesano visitentur (Parochiales Ecclesiæ), & si qua forte Basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparatur. Quia tertia ex omnibus per antiquam traditionem, ut accipiatur ab Episcopis, novimus statutum.* Concordant alie Synodi. Habemus ergo laudatam disciplinam in Italia, Gallia, Hispania, & Catholica Germania continuatam ope Romanorum Pontificum, & Conciliorum, ex quorum sanctionibus illud quoque in aprico est, dispensationem bonorum Ecclesiasticorum apud solos Episcopos resedisse.

12. Hac subsistente disciplina tribus hæc Sæculis, quibusdam Clericis in particulari terræ quædam ac prædia utenda concedebantur, quæ tamen post eorum mortem ad Episcopalem dispositionem revertebantur. Atque ita passus quasi unus à vita communi Clericorum ad modernas Præbendas & Beneficia separata factus est.

Concilium Agathense A. 506. Minus-

culas res, aut Ecclesiæ minus utiles, peregrinis vel Clericis, salvo Jure Ecclesiæ, in usum præstari permittit. Et citatum Aurelianense Can. 23. Si Episcopus, inquit, humanitatis intuitu vineolas, vel terrulas Clericis & Monachis præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiamsi longa transire annorum spatia comprobentur, nullum Ecclesiæ præjudicium patiatur, nec seculari lege præscriptum, quæ Ecclesiæ aliquid impediatur, opponatur. Sed magis ad propositum facit ep. Symmachi Papæ, qui Sæculi V. fine post Gelasium sedit, referturque à Gratiano 19. q. 1. c. 61. sequenti tenore: *Possessiones, quas unusquisque Ecclesiæ proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, atque distractionibus, vel sub quocumque argumento non patimur: nisi forte aut Clericis bonorum meritorem, aut Monasteriis Religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit: sic tamen ut hæc ipsa non perpetuo, sed temporaliter persolvantur.* Ex quo apparet Sæculi V. fine vitam Clericorum communem jam relaxari cepisse. Quam relaxationem confirmavit Sæculo VI. pro Hispaniis Synodus Toletana II. Can. 4. & III. Can. 3. & c. quibus Clericis singularibus, seu Parochiis prædiola & fundi ad diem obitus persolvendi conceduntur. Quin & Laicis in Ecclesiæ utilitatem concedebantur in usumfructum Ecclesiæ prædia, post mortem possessorum vel alias eidem restituenda; ut patet ex Peregrinis in autoritatibus pro Italia, & Ecclesia Gallicana allatis, & pro Hispania ex Concilio IV. Toletano A. 633. cujus Canon 5. ita habet: *Decernimus, ut quisquis Clericorum vel aliarum quarumlibet personarum stipendium de rebus Ecclesiæ cuiuscumque Episcopi percipit largitate, &c.* Item pro Ecclesia Græca ex Constitutione Leonis & Anthemii, quam postea suo Codici inseruit Justinianus lib. 1. de SS. Eccl. l. 14. ubi legitur: *Non minus, quam*

alte-

alterius tantæ quantitatis, quantæ accepit reditus, cum ipsorum prædiorum dominio, & rebus immobilibus, eorum colonis & Mancipiis Ecclesiæ derelinquat Oeconomus vel Arrendator laicus. De qua re Ecclesiæ Gallicanæ nihilominus non magnopere gratulandum fuit, elto generaliter concessa fuerit ob patrimonii pauperum incrementum; cum ea illecebri infecati Laici fundos ipsimet Ecclesiæ postea pene omnes occupaverint, & nomine beneficii diutissime retinuerint. De qua re vide, quæ diximus lib. 1. tit. 18. à N. 4. Interim ex relatis verbis tum Concilii Aurelianensis, tum Symmachi ad oculum patet, admodum raras fuisse has concessiones, neque lege ordinaria, sed tantum ex singulari aliqua necessitate, & ad singularia alicujus personæ merita factas.

13. Collatio illa terrarum ac prædiorum Matræ Ecclesiæ per priora V. Sæcula in usum communem Cleri fructificantium, ad Sæculi V. finem singularibus Clericis pro rata quasi determinata sui stipendii facta, atque per Sæculum VI. VII. & VIII. lentis passibus procedens, Sæculo denique IX. & sequenti sub Carolo M. ejusque Regia prolapsa notabilem inaugein cepit, prædiis Ecclesiasticis, eorumque redditibus Clericis, Canonibus, Xenodochiis, atque Ecclesiarum fabricis independenter ab Episcopali cura, & distributione assignari solitis. Unde quaterna illa reddituum Ecclesiasticorum partitio, primis quatuor Sæculis ad arbitrium Episcoporum fieri solita, & Sæculo V. Legibus sancita, in re equidem perseveravit, ut aliam faciem sortita est.

Prolioxorem hanc propositionem Doctissimus Thomassinus de beneficiis p. 3. lib. 2. per 4. capita fulse probat, à capite nimirum 19. ad 22. Authoritates ab eo adductas huc transferibemus. Prius tamen ex eodem præclarissimo Authore advertimus, Sæculo IX. Clerum ab Episcopis in unum corpus congregari cepisse, vi-

taque communi in victu, vestitu, & dormitorio usum fuisse. Quæ Congregationes dictæ sunt Capitula Cathedralia ab Ecclesiâ Cathedrali, in qua divinis servitiis vacabant, in Psalmodia præcipue. Præter hæc vero Capitula, quæ communi cum Episcopo vel Præposito mensæ utebantur, hoc & sequenti Sæculo frequenter sit mentio Canoniorum, quos Concilia tum à Canonibus ex Clero Cathedrali coadunatis, tum à Monachis aperte distinguunt, quique sub Abbate vivebant, monasticum tamen rigorem non experiebantur, nec erant Canonici Regulares similes modernis, sed, ut conjicit Thomassinus, olim Monachi sub Regulis S. Columbani, Casarii, Aureliani, Benedicti, aliorumque, qui, relaxata disciplina Monachicæ fribula, cæperunt Clericorum potius agere vitam, quam Monachorum. Id quod urgentissimis autoritatibus probat idem p. 1. lib. 3. c. 9. ubi etiam discrimen notat inter capitula Clericorum Sæcularium hoc Sæculo enata, & inter Clerum primitivum Cathedralium; quod Canonici olim dicebantur quicumque Presbyteri vel Clerici in Ecclesiâ tum Cathedrali, tum Collegiali, tum in Parochia quamvis agresti agentes ex eo, quod Canonici, seu Matriculæ essent inserti, ut stipendiorum essent particeps; tempore vero jam Pipini, seu Sæculo VIII. adulto, & Caroli M. non amplius ab illo Ecclesiæ Canone seu Matrícula, cui inserti erant, sed à Canone seu Regula vitæ, quæ ipsis servanda indiciebatur. Qualem ipsi dedit Crodogangus Metensis Episcopus, eorum primus Congregator. His ergo Capitalis tum iis, qui sub Episcoporum, tum iis, qui sub Abbatum regimine in communi vivebant, quam etiam ipsis Monasteriis Episcopi de fundis Ecclesiarum præbendas redditusque stabiles ac pingues assignare consueverunt. Id quod aperte testatur ejus ævi Historici; & Floardus quidem lib. 2. Chronici Rhemenfis c. 11. de

Beato Rigoberto Rhemenſi Archiepiſcopo hæc ſcribit: *Sed & Canonicam Clericis Religionem reſtituit, ac ſufficientia viſualia conſtituit, & prædã quadam illis contulit, nec non ararium commune eorum uſibus inſtituit. Ad quod hæc villas delegavit Muſæum, Poſejum, &c. Eccleſiam quoque S. Hilarii cum Suburbio ad eam pertinet. Idem teſtatur Petrus Diaconus de Crodogango apud Du Cheſne tom. 2. pag. 204. Ex cujus regulæ c. 42. & 43. conſtat, Congregationi Canonico- rum fuiſſe fundorum & proventuum ſatis ad ſui ſuſtentationem, quos ipſi adminiſtrarent: percepſſe ipſomet oblationes & elemoſynas, quæ offerrentur ad Miſſas, & ad cætera Officia Eccleſiaſtica. Jabant vero, ut decimas redituum & oblationum decerpant, conferantque Xenodochio Peregrinorum, & pauperum, quorum curam agent, & quorum adminiſtrationi præſentent unum ex Canonicis. Plura alia exempla corradit Thomaffinus l. cit. de quibus munificentia Episcoporum in Canonicos utriuſque generis emicat, ſicut & in Monachos. Quamvis autem Canonici Clerici, ſeu ſæculares in communi viverent, quidam tamen eorum munera Parochialia in Eccleſiis Capitulis diſcis adunatis obibant, earumque redituſ ſeparatim gaudebant, per quod poſterius à Monachi præcipue ſecernebantur. Unde in Aquigranenſi Concilio A. 816. Can. 115. dicitur: *Quia nihil ſibi proprium Monachi reliquerunt, manifeſtum eſt illos copioſioribus Eccleſiæ ſump- tibus, quam Canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ licite utuntur rebus, indigere. Quamvis & Canonicis ſub Abbate conſtitutis, ſicut & Monachis ſuæ tunc fuerint incorporatæ Parochiæ cum proventibus ſuis. Unde in Capitulari Caroli Calvi pag. 422. dicitur: De omnibus vero Eccleſiis, unuſquiſque Episcopos vel Abbas, de ſua ſolummodo poteſtate accipiant de Presbyteris, à quocumque plurimum ſolidos quinque, à quo minimum 4. de-**

narios, in ſubſidium nempe Regis contribuendos. Et B. Meinvercius Paderbonenſis Episcopos ſuis inædicatam fundis Parochiam proprietario jure poſſidendam delegavit Monafterio à ſe conſtructo, ſervatis ſibi Juribus Episcopalibus, ut teſtatur Surius ad diem 5. Junii. Quas Eccleſias dum initio Monafteria, & Capitula vel in communi, vel per ſua membra adminiſtrarent, Canonicique ſæculares fructus earum in beneficium & præbendam conſtitutos habere, dumque illas per ſe adminiſtrare non valentes, Presbyteros conductitios in hunc finem ſibi conſecrerent, reſervatis ſibi juribus principalibus; inde enata eſt diſtinctio inter Paſtores ſeu Parochos primitivos, & Vicarios. De quibus egimus lib. 1. tit. 18. Quantum vero ad facta teſta Eccleſiarum conſervanda, Laici, quibus beneficiario jure collati fuerant fundi Eccleſiæ, majoribus & minoribus obnoxii erant reparationibus. Id quod conſtat ex Concilio Arelatenſi VI. A. 813. cujus Canon 25. ita ſonat: *Ut ſi quis beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad teſta ejuſdem Eccleſiæ reſtauranda, vel ad ipſas Eccleſias ædificandas omnino adjuvet. Concinit Concilium Moguntinum Can. 41. & ipſe Carolus M. Laicorum hæc in reterverſationem Regia Autoritate fregit, ut narrat Echinarodus apud Du Cheſne tomo 2. pag. 100. & 119. Sed & Xenodochiis pro conſervanda hospitalitate, & alendis pauperibus fundos aliquos certos additos, & ſegregatos fuiſſe, jam inuimus. Et plura hujus rei occurrunt exempla: unum hic adijciemus, quod memorat Flodoardus lib. 3. c. 10. ubi narrat Hinemarum Archiepiſcopum Rhemenſem Xenodochium à fundamentis excitaffe, lautamque ejus dotationem, in fundorum inſtructione aliſque conſiſtentem, ab Episcopis Provinciæ & ipſo Rege confirmari feciſſe. Ex allatis porro momentis propoſitio noſtra in apicum deducitur; ex iis ſiquidem conſtat, Clericos, pau-*

pauperes, & Eccleſias determinatos fundos pro ſui ſuſtentatione independenter à cura & diſtributione Episcoporum habuiſſe, videlicet illa ſingulari, quæ primis V. ſæculis vigit. Subdit vero Thomaffinus cit. c. 22. N. 8. *Sed ita diſtribuitis Eccleſiæ prædiis & fundis omnibus, & ſua pauperibus ſepoſita portione in Xenodochiorum conſtitutionem & dotationem: ne ſe tamen Episcopos, Abbates, & Beneficiarii prorsus omnes abſolutos putent à pauperum cura gerenda, quaſi jam ſuperfluas opes ſas ſibi ſit in luxum, & vanas ſæculi delicias abligurire. Non eo facta eſt illa fundorum Eccleſiæ diſtributio, ut ne jam ditiores Beneficiarii cogentur ſuperfluos proventus ſuos in pauperes dilargiri, ſed ne pauperes ea ſaltem portione orbentur, quam eis Canones expreſſus dicaverunt.*

14. Inmutatio priſtinæ diſciplinæ circa Præbendis & Beneficia Eccleſiaſtica, quæ ſæculi V. fine levibus indulgentis primam præformata, ſequentibus uſque ad ſæculum X. majus ſemper incrementum ſumpſit, alia quoque primævis moribus oppido adverſantia ſecum invehit; inter quæ notatu dignum eſt, quod hoc tempore Presbyteri Curati, ſeu Parochi hodiernam faciem adepti ſint: ſtabilitatem nimirum in beneficiis determinatis, & juſu percipiendi proventus ſui beneficii independenter à diſpoſitione Dieceſani.

Imprimis enim cum jam paſſim Præbendæ fixæ dari ſolerent Parochis ad vitam ab iis perſequentibus, ſed poſt obitum Episcopos juri reſtituentibus, ita ut Presbyter defuncti Succellor eas de manu ejuſdem precario, & quaſi ex liberalitate recipere deberet; id demum incommodum viſum eſt, coperuntque ſingulæ Eccleſiæ ſus percipiendi proventus intra limites ſuarum Eccleſiarum ſuis Presbyteris independenter ab Episcopos vindicare; invaluitque tandem Juris axioma, quod Parochi habeant fundatam inten-

tionem in Jure ad percipiendas decimas, oblationes, aliſoque proventus intra fines ſuarum reſpective Parochiarum provenientes. Quod quidem non uno tempore, nec ubique, aut alioque conciliari decreto introductum, ſed paulatim de una ad aliam Eccleſiam tranſiſſe notat Eſpenius; & ex diſcis colligi poteſt. Videatur Titulus 33. de decimis li. lib. qui majori ex parte conſtat ex decretis Alexandri III. & Innocenti III. Romanorum ſæculi XII. & XIII. Pontificum, atque delineatam hoc N. Eccleſiæ diſciplinam, ceu fixam jam in univerſo Occidente repræſentat, præſertim c. 13. 16. &c. Secundo, hæc Præbendarum inferioris Cleri à colleſtione & diſpenſatione Episcopos ſeparationem imitata ſunt Capitula tum Cathedralia, tum Collegiata, & quidem iſdem paſſibus, citius nimirum iſtaſque vitam communem, ad quam exeunt ſæculo VIII. collecta fuerant, deſerentia. De qua vitæ immutatione non adeo propitio calamo ſcribunt ſæculi X. & XI. tum zeloſti Antiquiſtes, tum alii Scriptores. Et quidem Trithemius ad An. 975. ſequenter narrat: *Sub Theodorico Archiepiſcopo Trevirenſi Canonici majoris Eccleſiæ ibidem abjeſta vita regulari, quam huſque in eadem Eccleſia Majores eorum continuaverant, deſerunt eſſe Regulares, & facti ſunt nomine & converſatione ſæculares. Quorum exemplo malo Canonici quoque S. Pauli Trevirenſes, Sancti Caſtoris in Conſtantia, Moguntinenſes, Wormatiensſes, Spirenſes, & complurium aliarum Eccleſiarum, diverſis quidem temporibus, ſed uno impietatis ſpiritu, regularis vitæ communitatem abjece- runt. ſæculo vero XI. Gregorius VII. per literas monuit Capitulum Lugdunenſis Eccleſiæ, reſiſſiſſe in manus ſuas Decanum Lugdunenſem obedientias & alia Beneficia, quæ citra conſentium Capituli invaſerat: Prudenti, in- quiens, & ſalubri conſilio ductus obedientias Eccleſiæ, cæteraque beneficia,*

quæ sine communi consensu Fratrum acquisierat, in manus nostras sponte renuntiavit, & se ulterius non intromissurum promisit. Lib. 6. ep. 36. Ex quo notabili loco confirmantur huc usque dicta: Præbendas nimirum Capitulis ab Episcopis (quos fundis amplissimis Imperatorum, Regum, Principumque ditaverat Religiosissima largitas) assignatas primum quidem fuisse particularibus Communitatis membris vel ab ipsis Episcopis, vel ex communi consensu Capituli; ambitiosos vero avarosque homines, earum illecebra illectos, eas sibi subinde auctore Prætoris vendicasse, quorum exempla dum aliis deam non inferioris conditionis excitarent, Communitatem tandem in frustra disceptatam fuisse: quod prius contigisse in Germania, quam in Galliis, ex Trithemio colligi potest. Gallos tamen paulo post Germanos imitatos fuisse testatur S. Ivo Carnotensis Ep. 60. in qua ad Sæc. XI. finem scribit: *Quod communis vita in omnibus Ecclesiis pene defecit tam civilibus, quam diæcesanis, non auctoritati, sed desuetudini, & desectui adscribendum est, refrigerante caritate, quæ omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quæ non quarit ea, quæ Dei sunt & proximi, sed tantum quæ sunt propria.* Quamvis vero ex adductis auctoritatibus constet, separationem hanc Canonicoꝝ ad communi vita inter collescentis disciplinæ capita esse numerandam, nemo tamen rei per tot sæculorum curricula inolite jam succenseat, eo vel maxime, quod plures nunc existant Canonici, qui regularis vitæ exactitudinem ad amissum sacrorum Canonum omni ex parte adimplent. Id quod vel unicuique Reverendissimum semperque fidele Capitulum Metropolitanam Pragense (ut nulli alteri invidiam causam) satis superque demonstrat. Tertio, ex eadem beneficiorum divisione fontaliter orta est distinctio inter beneficia *Regularia, & Sæcularia*, quam Episcoporum in Monaste-

ria largitas superius notata introduxit, & continuata per Regulares administratio Præbendarum concessarum firmavit. Invaluit denique IV. beneficiorum plurimum usurpatio, sæculis illis, quibus Clerici ex communi peni Ecclesie vivebant, admodum rara, utpote illecebris separatorem proventuum desilita. Hinc Concilium Parisiense A. 829. can. 49. ait: *Avaritia sane, quæ est Idolorum servitus, quod non sine magno pudore prosequimur, quosdam invasti Presbyteros; — hi namque ignibus avaritia estuantes — datis quibusdam Xenis, ut pollicitis, non solum à Clericis, verum etiam à Laicis, alias Basilicas contra fas ad Christi famulatum peragendum suscipiunt.* Qui abusu sequentibus Sæculis, & in Gallia sæculo XII. adeo invaluit, ut teste Alexandro III. cap. 15. h. t. præ multitudine delinquentium emendari non posset. Saluberrima tamen remedia eidem extirpando tum ab eodem Sapientissimo Pontifice, tum à suis Successoribus præscripta sunt. Quibus tamen non obstantibus identidem recruduit pelliferum malum, atque circa tempus Tridentini Concilii altas denuo radices fixit, quibus securim saluberrimam iteratis vicibus apposuerunt zelosissimi Patres, ut ex parte vidimus Titulo præcedenti.

§. II.

De Dignitatibus & Personatibus.

15. **Q**uid sit dignitas, quid Personatus, ostendimus N. 1. h. t. Ex hac vero definitione liquet ante erectionem Capitulorum modernorum, quæ sæculo IX. contigit, ut N. 13. vidimus, dignitatum nomen hoc modo sumptum incognitum omnino fuisse.

Cum enim primis Ecclesie Sæculis, nondum exortis beneficiorum Titulis, per solam Ordinationem Clerici Ministeriis Ecclesiasticis applicarentur; ipsaque Ecclesiastica munera ipsis Ordinibus an-

nexa

nexa essent, atque per ipsam Ordinationem Jus percipiendi proventus Ecclesiasticos ex causa communi consequerentur, uti vidimus hoc Titulo §. 1. omnis quoque prærogativa, & præminetia à dignitate Ordinum petebatur, isque major in ministerio Ecclesiastico reputabatur, qui major erat in Ordine. Et quamvis inter Diaconos Cleri Cathedralis emineret Archidiaconus, inter Presbyteros Archipresbyter, inter Clerum inferiorem Primicerius, vel Primi. Clerus; hæc tamen omnia, sicut & munia Sacristæ, Custodis, &c. mera erant Officia, non Dignitates aut Personatus modernis similes. De quibus omnibus vide, quæ diximus lib. 1. Tit. 11. 23. 25. &c.

16. Ad hæc, quamdiu Canonici Cathedralium & Collegiarum Ecclesiarum in communi quasi Regulares vixerunt, nomen dignitatis vix notum fuit.

Vita enim communi durante pleraque, quæ hodie pro dignitatibus reputantur, nec dignitates fuerunt, nec beneficia, sed simplicia officia, quæ à Superioribus pro arbitrio committebantur, & adinebantur, ut infra ex principalibus dignitatibus apparebit.

17. Dignitates igitur & Personatus Capitulorum ad eum, quo nunc vigent, modum, institui cœperunt eo tempore, quo Canonici à vita communi ad singularitatem delapsi sunt.

Sicut enim tunc beneficia singularibus personis in perpetuum persuenda dabantur, hisque beneficiis annexa fuit dignitas & præminetia; ita qui hæc beneficia obtinebant, perpetuum Titulum dignitatis assequerantur. In quo consistit essentialis distinctio dignitatis à nudo officio, quod ex natura sua movibile est: unde Vicarius Generalis non censetur habere proprie dignitatem, esto in multis præminetiam & Jurisdictionem habeat; eo quod omnis ejus Jurisdictio, & ex hac profluens præminetia sit dumtaxat vicaria, ad nutum revocabilis. Quemad-

modum autem dignitates circa Sæculum XI. quo separatim dicta contigit (N. 14. h. t.), ortum & progressum habuerunt; ita & Personatus, cum teste Espenio p. 2. Juris Eccl. Univ. Tit. 17. c. 2. ante hoc Sæculum nulla hujusmodi Personatus mentio occurrat. Qui & ibidem subdit: *Sub id tempus Clerici nonnulli Ecclesiarum Personæ dici cœperunt; illi nimirum, qui Ecclesias, etiam Parochiales obtinebant, sed curam animarum, totumque spirituale officium alicui Presbytero, quem Vicarium suum dicebant, committebant. Hi enim Ecclesias obtinentes, & Titulum sine Officio retinentes, proventus Ecclesiarum percipiebant, atque certam quoque prærogativam, quemadmodum etiam nonnunquam in Capitula & Monasteria sub qualitate Pastorum primitivorum retinuerunt, & Personæ Ecclesiarum dicti sunt, nihil præter proventus aliquos, & certa honoris insignia retinentes.* Hi Personatus cum dignitatibus in Decretalibus subinde confunduntur, subinde contra eas distinguuntur; & revera rigore loquendo ab iis distingui debent, ut N. 1. h. t. ex Fagnano advertimus, quamvis de consuetudine alicubi sit dignitas, quod alibi est Personatus, ut l. cit. advertit Espenius.

18. Dignitates Capitulorum, præcedendo à Cathedralibus & non Cathedralibus, sunt, Præpositura, Decanatus, Primiceriatus, Scholasteria, & Thesaurarius, cum Canonico Theologo; Capitulum vero Cathedralium Archidiaconatus, Archipresbyteratus, cum Pœnitentiario.

Numeramus inter dignitates allata Officia, non quasi omnia ubique dignitatis prærogativam sint assecuta, sed quia nullum existit, quod alicubi inter dignitates non numeretur. De omnium autem origine, &c. præterquam de Præpositura & Decanatu, jam egimus lib. 1. Tit. 22. 23. & seqq. Superest itaque hic specialius de his duobus tractandum.

19.

19. Præpositi nomen, & officium à Monasteriis ad Capitula secularia traditum est, sicut & illud Decani.

Quod Præpositos attinet, illi Sæculo VI. erant in Monasteriis Benedicinis, qui tum fere soli erant Monachi Occidentis, quasi secundi Abbates, id quod colligitur ex Regula S. Patris c. 65, ubi ait: *Sapius contingit, ut per Ordinationem Præpositi scandala oriantur, dum æstimantes se secundos Abbates dissensiones faciunt, &c.* Ad Præpositum, teste S. Isidoro lib. 1. etymol. cap. 1. Sæculo VII. pertinebat sollicitudo Monachorum, actio causarum, cura possessionum, satio agrorum, plantatio & cultura vinearum, diligentia legum, constructio ædificiorum, opus Carpenteriarum, & Fabrorum. Eorum quoque meminit Gregorius M. lib. 2. ep. 3. & alibi. De Decanis vero diu ante S. Benedictum Hieronymus & Casianus meminerunt, quibus Abbas commendabat regendos Monachos 10. unde & Decanorum nomen meruerunt. Agit de illis etiam S. Augustinus de moribus Eccl. lib. 1. c. 31. iniquiens. *Opus suum tradunt eis, quos Decanos vocant, eo quod sunt denis Præpositi.* Et S. Benedictus in sua Regula: *Per Decanos ordinatur omnis utilitas Monasterii; ut dum pluribus committitur, unus non superbiat.*

20. Sub imperio Caroli M. Præpositi & Decani à Monasteriis ad Capitula secularia traditi sunt.

N. 13. h. t. obiter adnotavimus Crodogangum Metensem Episcopum Clerum secularium in communitatem congregasse, formæque Capitulorum presentium Sæculo IX. fundamenta jecisse. Constat autem ex ejus Regula his Congregationibus præscripta, ipsum eam ad normam Regule S. Benedicti effinxisse, ac contempnere; & consequenter Capitulos Cathedralibus & Collegiatis Præpositos similes Monasteriorum dedisse; uti aperte colligitur ex Capitularibus Caroli M. l. 1.

c. 88. ubi habetur: *De his, quos Præpositi Canoniorum aut Monachorum ordinandos expetierint, eadem forma servanda est.* Erant quoque vj ejusdem Rûgule in dictis capitalibus Decani Capitulares, Archipresbyteri, de quibus egimus lib. 1. T. 24. similes, & quidem plures, in quos eminebat Jurisdicção & potestas Præpositi. De quibus intelligenda sunt, quæ scribit Ebbo de Rhemeni Capitulo: *Cujus etiam (Præpositi) prudentissima circumspicção Decanis sibi suppositis invigilare debet: ne unus quidem à maximo ad minimum absque ejus conscientia, & licentia unius diei spatio nequam ab officii sui loco destet.*

21. Horum prærogativæ, dum vita communis inter Canonicos vigeat, mera erant Officia ad nutum Episcopi amovibilia.

Quantum ad Præpositos id constat ex can. 138. Concilii Aquigranensis sub Ludovico Pio, ubi habetur: *Oportet Ecclesie Prælatos, ut de congregatione sibi commissa tales eligant boni testimonii fratres, in quibus onera regiminis secure possint partiri; quibus etiam talem conferant potestatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes Canonica censura corrigere, & obediennes hortando ad meliora valeant provocare.* Et de Præpositis simul atque Decanis Monasteriorum idem Conventus Aquigranensis can. 55. & 56. A. 817. statuit: *Ut Præpositus, Decanus, Cellarius de eorum Monasterio, nisi causa necessitatis, vel utilitatis non removeantur.* Ad quorum normam cum instituti tum essent Præpositi, Decanique Capitulorum secularium, eos merum obitile officium in aprico est. De quibus pro coronide hujus Tituli audiatur doctissimus Thomassinus p. 1. lib. 3. c. 66. N. 7. hæc scribens: *In Regula Canoniorum cap. 10. Crodogangus unum eundemque donat nomine, dignitate, & potestate Archidiaconi, Præpositi, & Primitierii. Qui Archidiaconus, vel Primitierius, &c.*

Sec. qui Archidiaconus, vel Præpositus, &c. Archidiacono sane eadem commendata potestas fuerat in omnes unius Ecclesie Clericos, nondum tunc in communis vite societatem devinctos, quæ postea credita est Præpositi, post Congregationes Clericorum institutas. Itaque primum Archidiaconi & Præpositi officia conjuncta in unum fuere, quæ sejuncta deinde fuere, ut esset penes Præpositum Jurisdicção in omne Capitulum, penes Archidiaconum autem præca in alios omnes totius Dioceseos Clericos Autoritas. Itaque præpositura Capitulorum velut decerpta fuit

portio quedam Archidiaconatus: ita ut Præpositi deinceps Vicarii fuerint Episcoporum, & eorum Jurisdicçãois administri in Canonicos, sicut Archidiaconi (& post ipsos Vicarii Generales) in Clericos cæteros omnes Dioceseos. In quibus pulcherrime relucant antiqua officia Archipresbyteri & Archidiaconi Ecclesie Cathedralis. Addit denique Regula Crodogangi ibi: *Si quo se graviori flagitio obtrinxerit Archidiaconus, vel Præpositus, ab Episcopo utrumque exauctorari debere, aliumque substitui.*

TITULUS XXV.

De Clericorum Peculio.

1. **S**Altum grandem facimus à Titulo V. hujus Libri ad Titulum XXV. excusabilem tamen, cum intermedii Tituli commentationem historicam vel profus non admittant, quales sunt illi de variis contractibus prænotati, vel quidquam singulare non habeant, quod in prioribus non sit jam delineatum; quin & passum commodum, ob materiæ hujus Tituli cum prioris connexionem, ac dependentiam: in priori siquidem Titulo Ecclesie æconomiam circa ipsas præbendas Ecclesiasticas lustravimus; nunc videndum, quid per successionem Sæculorum senserit circa Jus ipsum Clericorum in proventus ex dictis præbendis iidem obvientes. Quam commentationem momentose Quæstioni, *An Beneficiati sint Domini fructuum superfluum, ab Ecclesia necesse decise*, lumen aliquid allaturam in Domino confidimus; eo quod nullo partium, sed investigandæ veritatis studio abrepti, eam aggressi fuerimus, quid nobis nihilominus verosimilius videatur, subinde indicantes.

2. Inscribitur autem præfens Titulus de Peculio Clericorum, quamvis in Capi-

tulis subjectis nomen peculii non occurrat, sed id unum fere caveatur, ut si quæ post ordinationem ex rebus Ecclesie, vel occasione Ecclesie Clericis obvenierint, vel Clerici acquisiverint, ad Ecclesiam, tamquam ad eam pertinentia, revertantur. *Admodum autem verisimile est*, inquit Van-Espen p. 2. Juris Eccl. Tit. 32. c. 1. *rebus Ecclesie, quæ Clericis ad usum conceduntur, nomen peculii inditum fuisse, postquam facta beneficiorum erectione ipsa bona Ecclesie in quasdam portiones singulis Titulis annexas dividi, & à communi massa bonorum Ecclesie separari ceperunt; atqui tum demum hoc nomen iis inditum fuisse exemplo peculii, quo Romani significabant omne id, quod Servus Domini permissu separatum à rationibus dominicis habet. L. ff. de Peculio.* De qua divisione late egimus Titulo 5. hujus Libri.

3. Hæc autem divisio bonorum Ecclesiasticorum lapis est quasi lydius utriusque contrariæ sententiæ circa propositam quæstionem: nam qui affirmant Beneficiarios esse veros Dominos fructuum superfluum beneficialium, (de his namque